

Scheibelhoffer Eszter

joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ Civilisztika Tagozatának tagja

Dinga Anna Veronika

joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ Civilisztika Tagozatának tagozatvezetője

Beszámoló a magyar Polgári Perrendtartás legújabb módosításairól

I. Bevezetés

2021. április 29-én az Óriás Nándor Szakkollégium a Civilisztika tagozat tagjainak közreműködésével kerekasztal-beszélgetést szervezett a polgári perrendtartásról szóló 2016.évi CXXX törvény (továbbiakban: Pp.) legújabb módosításai címmel. A beszélgetés során a Pécsi Ítéltábla elnökhelyettese Dr. Gyöngyösiné dr. Antók Éva és a Pécsi Ítéltábla Polgári Kollégiumának vezetője Dr. Kovács Ildikó ismertette a főbb változásokat. A kerekasztal-beszélgetés abból a célból valósult meg, hogy a hallgatók számára a teljesség igénye nélkül áttekintést adjon 2021. január 1-jétől hatályos legfontosabb módosításokról, amelyeket a polgári peres eljárásban alkalmazni kell, illetve, hogy betekintést nyújtson a gyakorlatba az új szabályok érvényesülése tekintetében.

Az esemény első előadójaként Dr. Gyöngyösiné dr. Antók Éva beszélt a Pp. módosítás előzményéről, okairól és céljáról, valamint a lényegesebb változásokról. Az előadás második részében Dr. Kovács Ildikó mutatta be a keresetet, ellenkérelmet, fellebbezést és az elektronikus kapcsolattartást érintő módosításokat. A recenzió célja a kerekasztal-beszélgetésen tartott előadások összefoglaló áttekintése és a fentebb említett intézmények bemutatása a módosításokra figyelemmel. A tanulmány kizárólag az elhangzott gondolatokat, a módosított Pp. rendelkezéseit és a módosítás Miniszteri Indoklását veszi alapul.

II. Módosítás előzményei, okai

A Pp. számos változtatás mellett igazodik az Európában alkalmazott perjogi megoldásokhoz, aminek következtében bevezette a perkoncentrációt biztosító osztott szerkezetű elsőfokú eljárást. Ennek megfelelően az elsőfokú eljárás két szakaszra osztható, egy a per kereteit tisztázó perfelvételi szakra, valamint a bizonyítást és a döntéshozatalt felölő érdemi szakra. A több mint hatvan évig hatályban lévő polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III törvényt (továbbiakban: régi Pp.) váltotta fel a Pp. ami 2018. január 1-jén lépett hatályba. Az új kódex alkalmazásának tapasztalatai, és a jogalkalmazó szervek visszajelzései azonban rámutattak arra, hogy szükséges a törvény egyes pontjainak újragondolása, a perjogi szabályok átláthatóbbá és rugalmasabbá tétele. Ezen okokból kifolyólag az

elmúlt évek során kisebb módosításokra került sor, azonban általánosságban elmondható, hogy ezek nem változtatták meg az eljárásjogi kódex alapvető szerkezetét. Újabb, immáron novelláris módosításra került sor 2020. november 17-én és az Országgyűlés ellenszavazat nélkül fogadta el pp.-t módosító T/13257. számú törvényjavaslatot. A módosított rendelkezéseket 2021. január 1.-től már folyamatban lévő perekben is irányadónak kellett tekinteni.

2021. január 1-től hatályos módosítás célja az volt, hogy egyszerűsítse és megkönnyítse a jogkeresők bírósághoz fordulását amellet, hogy továbbra is megmaradjanak azon rendelkezések, amelyeket a Pp. pozitívumainak tekintenek. Ennek eredményeként továbbra is érvényesülnek a koncentrált perfeltétel és az osztott perszerkezet előnyei és ezeken felül a felek önrendelkezési joga is. A törvénymódosítás tartalmának kialakításához alapul szolgáltak a jogász hivatásrendek által tett javaslatok, a Kúria konzultációs testületének állásfoglalásai, valamint a Civilisztika Kollégiumvezetők Országos Tanácskozásának ajánlásai. Továbbá a Miniszteri Indoklás többször hivatkozik az Igazságügyi Minisztérium által felállított munkacsoport és a Kúria keresetlevél visszautasításának vizsgálatára felállított joggyakorlat elemző csoportjának összefoglaló véleményére is. Az új szabályok széleskörben érintették a polgári peres eljárást, az előadás során a legfontosabb változtatásokra helyeződött hangsúly.

III. Hatásköri szabályok változása

Dr. Gyöngyösiné dr. Antók Éva az előadás elején a hatásköri szabályok változását mutatta be. A hatályos rendelkezés alapján az általános hatáskörű elsőfokú bíróság a törvényszék, amely azokban a perekben jár el, amelyeknek az elbírálását a törvény nem utalja a járásbíróság hatáskörébe.¹ A jogalkotó célja az volt, hogy a járásbíróságok és a törvényszék közötti hatásköri elosztás egyensúlyba kerüljön, továbbá, hogy az ügyek elbírálásához szükséges speciális szakértelmet biztosítsa. A korábbi szabályozásban is főként törvényszéki szinten jártak el a társaságokat és a jogi személyeket érintő perek ügyében, de bizonyos pertípusok kimaradtak ebből a körből. Például a vezető tisztségviselő ellen a társaság által indított per nem tartozott automatikusan ide, csak abban az esetben, ha a pertárgy értéke meghaladta 30 millió forintot. Ezt a problémát oldotta meg az új szabályozás, amely törvényszéki hatáskörbe utalta az egyes speciális tárgyú pereket, a pertárgyértéktől függetlenül. A törvény hatálybalépését követően a törvényszék elbírálása alá tartoznak a jogi személy tagjának és képviselőjének a tagsági, illetve képviseleti jogviszonyon alapuló felelősségével kapcsolatos perek, az értékpapírból származó jogviszonnyal kapcsolatos perek és a nemzetközi áru fuvarozási és a nemzetközi szállítmányozási perek is.²

¹ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 20. § (1) bekezdés.

² Pp. 20. § (3) bekezdés af)–ah) pontok.

IV. Perköltség felszámítása

A perköltség a félnél - a perben vagy azt megelőzően - a jog perbeli érvényesítésével okozati összefüggésben és szükségképpen felmerült minden költség, ideértve a bíróság előtt történő megjelenéssel szükségképpen felmerült keresetkiesést is.³ „A fél a perköltsége megtérítését annak felszámításával kérheti.”⁴ A perköltséget továbbra is változatlanul fel kell számítani, a bíróság hivatalból nem fog perköltséget megállapítani a fél javára. „A felszámítás során meg kell jelölni az igényelt költség összegét, a felmerülésének lényeges körülményeit, azt, hogy a perbe vitt mely jog érvényesítésével összefüggésben merült fel, és mindezeket a felszámítással egyidejűleg - szükség szerint - okirattal is igazolni kell.”⁵

A régi Pp. szerint a jogi képviselővel eljáró fél ún. költségjegyzék nyomtatvánnyal számíthatta fel a perköltségét, amelyről külön jogszabály rendelkezett. A módosítással azonban ezt a nyomtatványkényszert megszüntették, ennek megfelelően a jogi képviselővel eljáró félnek a továbbiakban is van felszámítási kötelezettsége, azonban nem köteles a költségjegyzék-nyomtatványt használni. Ehelyett perköltségeinek felszámítását a tárgyaláson szóban is előadhatja vagy például lehetősége van elektronikus formában is benyújtani.⁶ E módosítás helyenként egyszerűsítette az adminisztrációval járó terheket, továbbá elősegítette a perhatékonyság növekedését.

V. Keresetlevél

Lényeges módosítás kapcsolódik a jogi képviselővel eljáró fél és jogi képviselő nélkül eljáró fél által előterjesztett keresetlevél tartalmi elemeihez is. A törvényalkotó a keresetlevelet három egymást követő szerkezeti egységre, bevezető, érdemi és záró részre bontotta. A jogalkotó azáltal, hogy ezeket a részeket egymástól elkülönítette, átláthatóvá tette a keresetlevelet, abból a célból, hogy a perek hatékony lezárását előmozdítsa. Azonban a Pp. hatálybalépését követően széleskörben vita bontakozott ki és szélsőséges döntések, értelmezések születtek azzal összefüggésben, hogy a keresetlevél kötelező tartalmi elemeinek hiánya mikor állapítható meg. Például előfordult olyan végzés, amelyben a bíróság arra hivatkozással utasította vissza a keresetet, hogy a jogi képviselővel eljáró felperes az XY Kft. alperes nevével nem tüntette fel azt, hogy „Korlátolt felelősségű társaság”, hanem csak a rövidített megnevezést használta. A bíróság álláspontja az volt, hogy így a kötelező tartalmi elemeknek nem felel meg a keresetlevél, az alperes teljes mértékű azonosítására ebben a formában nem alkalmas.

Nagy problémát jelentettek a keresetlevél érdemi részével kapcsolatos értelmezési kérdések is. A bíróságok egy része úgy tekintette, hogy a bizonyítékok elegendőségét, alkalmasságát abban a

³ Pp. 80. §

⁴ Pp. 81. § (1) bekezdés.

⁵ Pp. 81. § (2) bekezdés.

⁶ Pp. 81. § (5) bekezdés.

körben kell mérlegelni, hogy a perfelvételre alkalmas-e a keresetlevél. A határozott kereseti kérelemmel kapcsolatban sokszor elvárásként fogalmazódott meg, hogy azt úgy fogalmazza meg a felperes, hogy az az ítélet rendelkező részébe átemelhető legyen. Továbbá kifejezetten gyakoriak voltak a visszautasító végzésben az olyan indoklások is, amelyek a hiányosságon alapultak, például, hogy nem meggyőző a jogi érvelés vagy hiányos a tényállás, illetve nem került feltüntetésre valamennyi releváns tény. A jogalkotó akaratával tehát ellentétes joggyakorlat alakult ki és végső soron ezek az előzmények vezettek a jogszabály módosításához. Azon tartalmi elemek összegyűjtésében, ahol indokoltá vált a módosítás, nagy segítséget nyújtott a keresetlevél visszautasításának vizsgálatára irányuló, a Kúria által felállított joggyakorlat elemző csoport összefoglaló véleménye.

A módosítások következményeként a keresetlevél tartalmi elemei egyszerűsödtek. A bevezető részben a 170. § (1) bekezdés b) pontja alapján az alperes azonosító adatai közül elegendő az alperes nevén és perbeli állásán kívül a lakóhelyét vagy székhelyét feltüntetni. „A 170. § (2) bekezdésének a) pontja pedig akként módosul, hogy a keresetlevél érdemi részében a bíróság döntésére irányuló határozott kereseti kérelmet kell feltüntetni.”⁷ Az érdemi résszel kapcsolatos vitás kérdéseket is orvosolták azzal, hogy a 176. § (6) bekezdése kimondja, hogy „a keresetlevél perfelvételre való alkalmassága szempontjából nem vizsgálható a keresetlevél érdemi részében előadott azon kérelem, állítás, illetve érvelés, amelynek értékelése az ügy érdemére tartozik, valamint az sem, hogy a felperes által megjelölt bizonyítékok, bizonyítási indítványok alkalmasak-e, illetve elegendőek-e a keresetlevélben foglaltak alátámasztására.”⁸ A keresetlevél tartalmi felépítése továbbra is változatlan maradt, viszont a kialakult gyakorlat alapján a módosítások rögzítették azt, hogy a 170. § (1)-(3) bekezdésében szereplő felsorolásból nem következik az elemek kötelező sorrendisége. Ennek értelmében, ha a felperes által benyújtott keresetlevél felépítése a 170. §-ban foglalt sorrendtől eltér, de valamennyi tartalmi elem szerepel benne, akkor ez nem alapozza meg annak visszautasítását.

Egy másik fontos változtatás, hogy a tartalmi elem hiánya a jogi képviselővel eljáró fél esetében hiánypótlás nélküli visszautasításra nem ad okot. Ez vonatkozik a jogi képviselő nélkül eljáró fél által benyújtott keresetlevélre is. Ezzel kapcsolatban a Pp. azt a követelményt fogalmazza meg, hogy a hiánypótlásra felhívó végzésben a bíróságnak a keresetlevél hiányosságait teljeskörűen fel kell tüntetnie „Ha a felperes a hiánypótlásra felhívó végzésben feltüntetett valamennyi hiányt pótolta, de a bíróság újabb hiányosságot állapít meg, azt a perfelvétel körében kell pótolni.”⁹ Ha a hiánypótlásra felhívás eredménytelen, úgy a keresetlevél visszautasítható.

Változott a jogi képviselő nélkül eljáró fél által előterjesztett keresetlevéllel szembeni elvárás.

⁷ *Wopera* Zsuzsa: Módosul a polgári perrendtartás 2021-től – I. Jogászvilág: <https://jogaszvilag.hu/szakma/modosul-a-polgari-perrendtartas-2021-tol-i/> (2022. 01. 28.)

⁸ Pp. 176. § (6) bekezdés.

⁹ Pp. 176. § (5) bekezdés.

Megszűnt vele szemben is a nyomtatványkényszer, és maga szerkesztheti meg beadványait, indítványait, perfelvételi iratait. Változatlanul egyszerűbb tartalmi követelmény áll fenn vele szemben, a jogi képviselővel eljáró félhez képest. Ennek az egyik megnyilvánulása például, hogy a tények megjelölésével kell feltűntetnie azt, hogy milyen jogot kíván érvényesíteni. A hiánypótlásra felhívás azonos módon történik, mint a jogi képviselővel eljáró fél esetén, azzal kiegészítve, hogy a jogban járatlanságának megfelelő tájékoztatást kell adni a jogi képviselő nélkül eljáró félnek. Ennek rögzítésére azért volt szükség, mert a módosítások előtt többször előfordult, hogy a fél több oldalas jogszabálysövegét idéző hiánypótlásra felhívó végzést kapott, amit nem tudott értelmezni.

VI. Különböző perfelvételi iratok

A törvényi meghatározás szerint: *„A perfelvétel körében a felek keresetlevélben és perfelvételi iratban feltüntetett illetve perfelvételi tárgyaláson előadott tényre és jogra vonatkozó állítással, tagadással, be- vagy elismeréssel, ezekből következő kérelemmel, a tények megállapításához szükséges bizonyítási indítvánnyal, a bizonyítékok és a bizonyítási indítványok értékelésére vonatkozó nyilatkozattal, valamint bizonyítási eszköz rendelkezésre bocsátásával (a továbbiakban együtt: perfelvételi nyilatkozat) - a bíróság közrehatása mellett - meghatározzák a jogvita kereteit.”*¹⁰

A különböző perfelvételi iratokat a módosítások előtt különböző beadványokban lehetett előterjeszteni. Ez sokszor azt jelentette, hogy ha például az alperes elő akarta terjeszteni az ellenkérelmét, a viszontkereset-levelét és egy beszámítást tartalmazó iratot, akkor azt három különböző irattal tehette meg. Ebben a három iratban több tartalmi átfedés is előfordulhatott, amely felesleges adminisztrációt jelentett a felek számára. Ennek csökkentése érdekében a módosítás megnyitotta annak a lehetőségét, hogy a különböző perfelvételi iratok egy beadványban is előterjeszthetők legyenek. *„Több eltérő fajtájú perfelvételi irat egy beadványban is előterjeszthető az e perfelvételi iratokra előírt tartalommal, azáltal, hogy az egyes perfelvételi iratok azonos tartalmi elemeit elegendő egyszer előadni.”*¹¹

A Miniszteri Indoklás azonban hangsúlyozza, hogy ez nem azt jelenti, hogy elegendő, ha a beadvány csak az egyik perfelvételi irat tartalmi és alaki előírásait követi, hanem valamennyi, egy beadványban előterjesztett perfelvételi irat előírásainak meg kell felelnie.¹²

A perfelvételi iratok közül lényeges módosítás ment végbe a viszontkereset szabályozásával kapcsolatban, amely benyújtására vonatkozó végső határidő kitolódott. *„Az alperes a felperes ellen a keresettel érvényesíteni kívánt joggal azonos jogviszonyból eredő joga iránt írásban előterjesztett viszontkereset-levellel viszontkeresetet indíthat.”*¹³ Korábban a viszontkereset előterjesztésének végső határideje az írásbeli ellenkérelem előterjesztése volt, ezt a módosítás meghosszabbította. *„A viszontkereset-levelt - az (5)*

¹⁰ Pp. 183. § (1) bekezdés.

¹¹ Pp. 203. § (4) bekezdés.

¹² T/13257. számú törvényjavaslat A 20. §-hoz fűzött részletes indoklás.

¹³ Pp. 204. § (1) bekezdés.

*bekezdésben foglalt kivétellel - a kereset közlésétől számított negyvenöt napon belül vagy a bíróság által az ellenkérelem előterjesztésére meghosszabbított határidőn belül, de legkésőbb az írásbeli ellenkérelem, illetve beszámítást tartalmazó irat előterjesztésével egyidejűleg kell benyújtani. Más jogviszonyból eredő jog iránt akkor terjeszthető elő viszontkereset, ha a kereset tekintetében a per eldöntése függ a viszontkereset elbírálásától vagy a viszontkereset eldöntése függ a kereset elbírálásától.*¹⁴ Ennek megfelelően kivételes esetben lehetőség van arra, hogy az alperes a per felvétel lezáró végzés meghozataláig, tehát az írásbeli ellenkérelem előterjesztésére nyitva álló határidőt követően terjessze elő viszontkeresetét. Erre akkor van mód, amennyiben valószínűsíti, hogy az előterjesztés alapjául szolgáló ok önhibáján kívül az írásbeli ellenkérelem előterjesztésére nyitva álló határidő lejártát követően jutott a tudomására vagy következett be.¹⁵ A rendelkezés módosításának indoka, hogy a gyakorlati tapasztalatok alapján a per későbbi szakaszában is felmerülhet olyan ok, amelyről később szerez tudomást az alperes és az alapot ad a viszontkeresetre.

VII. Személyállapotú perek

Személyállapotú perek köre bővült a kapcsolattartási perekkel. Ezen belül is több pertípus különböztet meg a jogalkotó. *„A kapcsolattartási peren a kapcsolattartás szabályozása, a kapcsolattartás megváltoztatása, valamint a kapcsolattartási jog korlátozása vagy megvonása iránt indított pert kell érteni.*¹⁶ Önálló perként csak az utóbbi jelenik meg, abban az esetben, ha korábban a kapcsolattartást a bíróság szabályozta, akkor a megváltoztatását is a bíróságtól lehet kérni. A többi kapcsolattartási iránti keresetet nem lehet önállóan előterjeszteni, a módosítás alapján ezt a házassági vagy szülői felügyelettel kapcsolatos perrel kell összekapcsolni. *„Ha nincs folyamatban ezekkel kapcsolatos per, akkor a kapcsolattartás szabályozása, kapcsolattartási jog megvonása vagy korlátozása a gyámhatóság hatáskörébe tartozik.*¹⁷

Lényeges változás, hogy a jogalkotó megnyit egy új per felvételi utat. A személyállapotú perek körében már a módosítást megelőzően is kizárt volt a válaszirat, viszontválasz, az íráselőkészítés per felvételi út és a per felvétel tárgyalás mellőzésével történő lezárása. A per felvétel úgy zajlott, hogy a felperes benyújtotta a keresetlevelet, ezt a bíróság közölte az alperessel, írásbeli ellenkérelemre hívta fel és ennek beérkezését követően került sor a per felvételi tárgyalás kitűzésére. Az új per felvételi út, amelyet a módosítás vezetett be, ezen perek gyorsítását szolgálja. Korábban az volt tapasztalható, hogy az alperes általában nem terjesztett elő ellenkérelmet és ezért feleslegesen telt az ellenkérelem előterjesztésére nyitva álló határidő. Az új bírósági eljárás alapján, ha a keresetlevél alkalmas a per felvételre, az alperes írásbeli ellenkérelem előterjesztésének felhívásával egyidejűleg a bíróság

¹⁴ Pp. 204. § (1) bekezdés.

¹⁵ Pp. 204. § (5) bekezdés.

¹⁶ Pp. 472. § (2) bekezdés.

¹⁷ Lásd: A polgári perrendtartásról szóló törvény miniszteri indoklása.

kitűzi a perfelvételi tárgyalást is.¹⁸ E módosítás kérdést vetett fel a gyakorlatban, hogy vajon ez most egy kizárólagos utat jelent-e a perfelvételi módok körében a személyi állapotot érintő pereknél vagy megmarad a korábbi perfelvételi út. Az ítéletábrai kollégiumi vezetők tanácskozása során a többségi álláspont szerint a két út egymás melletti, ugyanakkor a Pécsi Ítéletábrai Polgári Kollégiuma ellenkező véleményt fogalmazott meg. Ennek során a fentebb kifejtett kérdéskörben egyhangú álláspont alapján arra a következtetésre jutott, hogy a személyi állapotot érintő perek sajátosságaiból, illetőleg az eljárás hatékony lefolytatásához fűződő érdekből az következik, hogy ez egy kizárólagos perfelvételi mód és lehetőség.

A házassági bontópereknel, a közös megegyezéssel bontóperek esetében van egy lényeges változás, amely egy hosszú idő óta felmerülő problémára próbál megoldást találni. Közös megegyezéssel történő bontópernek akkor van helye, ha a törvény által megkívánt kérdésekben (pl. közös lakás használata, szülői felügyelet, kiskorú gyermekkel való kapcsolattartás) a felek megállapodnak, és az egyezségüket a bíróság jóváhagyja. Kezdetektől fogva az volt a kérdés, hogy ezeknél a pereknél a felperesnek kell-e nyilatkozatot tennie arról, hogy milyen tartalommal kíván megállapodni az alperessel, ha közöttük még nem jött létre megállapodás, valamint, hogy erre kereseti kérelmet kell-e előterjeszteni. A módosítást megelőzően körülbelül kialakult, hogy a felperesnek nem kell erre vonatkozólag kereseti kérelmet előterjeszteni, de inkább arra felé hajlott a gyakorlat, hogy tartalmi elem, ami viszont elvárt és kötelező. E kérdés valamilyen szinten nyugvó pontra jutott, hiszen a módosítás úgy rendelkezik, hogy ha megállapodtak a felek, akkor ezt csatolni kell, ha viszont nincs közöttük megállapodás, a felperesnek nyilatkoznia kell, hogy az alperessel milyen tartalommal kívánja létrehozni a megállapodást.¹⁹ Fontos, hogy a felperes ezen nyilatkozata nem egy kereseti kérelem, nem jön létre keresethalmazat, csak az álláspontját közli. Az módosított rendelkezés megkönnyíti, hogy az alperes a tárgyalásra feltudjon készülni, valamint elősegíti a perfelvétel hatékonyságát, azáltal, hogy a felek ténylegesen megtudnak állapodni a törvény által megkívánt kérdésekben.

VIII. Keresetváltogatás és ellenkérelem-váltogatás definíciójának változása

„Az eljárás jog, az anyagi jog szolgáló lánya.” Kemenes István így jellemzi az eljárás jog és az anyagi jog közötti viszonyt. Az eljárás jog egy eszköz, mely az anyagi jogi jogviták megoldásához vezet. Feltétlenül szükséges az eljárás jog, de a fő szempont mindig az - az kellene, hogy legyen -, hogy tisztességes eljárás keretei között oldjuk meg a felek közötti jogvitát. A Pp. módosításai között talán az egyik legfontosabb a keresetváltogatás és ellenkérelem-váltogatás definíciójának átalakítása jelenti.

¹⁸ Pp. 432. § (2) bekezdés.

¹⁹ Pp. 455. § (5) bekezdés.

Korábban az elsőfokú és másodfokú eljárás szakaszaiban, azaz a perfelvételi szakban, illetve az érdemi szakban is lehetőség volt a kereset megváltoztatására. A keresetváltoztatás definícióját a törvény tágan fogalmazta meg, és ezzel összefüggésben a bírói gyakorlat jogértelmezése, jogalkalmazása sem volt egyhangú. Keresetváltoztatásról a módosítás előtt akkor beszélhettünk, „*ha a fél a keresetlevéllel - ideértve a viszontkeresetet és beszámítást is - összefüggésben előadott korábbi tényállításához képest eltérő vagy további tényre hivatkozik vagy a jogállításhoz, illetve jogi érveléséhez képest eltérő vagy további érvényesíteni kívánt jogot állít, illetve jogi érvelésre hivatkozik, vagy kérelméhez képest a kérelem, illetve annak valamely része összesszerűségét vagy tartalmát megváltoztatja, vagy további kérelmet terjeszt elő*”.²⁰

Ezzel szemben az új törvényi módosítás szigorúbb keretek közé szorítja a feleket a kereset, az ellenkérelem, a beszámítás és viszontkereset megváltoztatása tekintetében. A módosítás szerint keresetváltoztatásról akkor beszélünk, „*ha a fél a keresetével - ideértve a viszontkeresetet és beszámítást is - összefüggésben előadott korábbi jogállításhoz képest eltérő vagy további érvényesíteni kívánt jogot állít, vagy kérelméhez képest a kérelem, illetve annak valamely része összesszerűségét vagy tartalmát megváltoztatja, vagy további kérelmet terjeszt elő*.”²¹ A változtatás során a korábbi jogállításhoz (tényállítást helyett) képest kell eltérő vagy további anyagi jogi kifogásra (ellenkérelem esetén) vagy érvényesíteni kívánt jogra (keresetlevél esetén) hivatkozni, tehát fontos módosítás, hogy a tényállítást és jogi érvelést megváltoztatása nem számít kereset - vagy ellenkérelem - változtatásnak. „*Perfelvétel során keresetváltoztatásnak akkor van helye, ha a megváltoztatott kereset ugyanabból vagy – ténybeli és jogi alapon – összefüggő jogviszonyból ered, mint a korábbi kereset. A keresetváltoztatást tartalmazó nyilatkozatot a keresetlevélre vonatkozó szabályoknak megfelelő tartalommal kell megtenni*.”²² Tehát tartalmilag és formailag ugyanazok a követelmények vonatkoznak egy keresetváltoztatásra, mint a keresetlevélre.

A perfelvételt lezáró végzés meghozatala után indul az érdemi tárgyalási szak. Az elsőfokú ítélet meghozatala előtti tárgyalás berekesztéséig lehet módosítani a keresetet, az alábbi esetekben: a tényállítást megváltoztatása kapcsán, amennyiben az egyik fél, önhibáján kívül, a perfelvételt lezáró végzés meghozatala után szerez tudomást olyan információról, eseményről, amely döntő jelentőséggel bír a per kimenetelében. Tehát a jogállítást, illetve kérelem módosítása akkor lehetséges, „*ha a keresetváltoztatás - bármelyik fél által előterjesztett - új tényállítással áll közvetlen okozati összefüggésben, vagy azt a bíróságnak a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követő anyagi pervezetése indokolja*.” További elvárás, hogy a megváltoztatott kereset ugyanabból a jogviszonyból eredjen, és a bíróság hatásköre és illetékessége a megváltoztatott keresetre is fennálljon.²³

A módosítás előtti törvény alapján a keresetváltoztatás egyik pillére volt a korábbi tényállítástól

²⁰ Pp. 7. § (1) bekezdés 12. pont (Időállapot: 2020. 04. 01. – 2020. 12. 31.)

²¹ Pp. 7. § (1) bekezdés 12. pont.

²² Pp. 185. § (1) – (2) bekezdés.

²³ Pp. 215. § (1) bekezdés.

eltérő, új tény állítása. 2021-es törvénymódosítás után a tényállítás változtatása már nem minősül keresetváltoztatásnak. Dr. Kovács Ildikó egy gyakorlati példán keresztül remekül szemléltette, hogy a korábbi gyakorlat alapján mit tekintett a bíróság keresetváltozásnak. A jogeset szerint a felperes gyermektartási díj iránti igénnyel lépett fel az alperessel szemben, ahol a saját jövedelmi viszonyaira vonatkozóan nem tett - legalábbis úgy tűnt a jogesetből, hogy nem tett - teljeskörű tényelődást. Az eljárás érdemi szakaszában azonban elismerte, hogy valóban, azon kívül, amit korábban bevallott, még kijárt Ausztriába takarítani, így abból további másodlagos jövedelemre tett szert. A régi Pp. alapján fel sem merült volna az ítélkező bíróban az a gondolat, hogy nem veheti figyelembe ezt az új információt, de az új törvény alapján kérdéses volt, hogy figyelembe veheti-e, hogy a felperes a saját jövedelmére, gyakorlatilag a saját hátrányára állított valamit a perben, vagy ezt figyelmen kívül kell hagynia, mert erre a per érdemi szakaszában már nincs lehetőség. Korábbi hatályos szabályok szerint ez keresetváltoztatásnak minősült, de a módosítások után a tényállítás változtatás kikerült a keresetváltoztatás fogalmi köréből²⁴, és ezzel egyidejűleg tényállítás változtatás tilalmak kerültek bevezetésre, még pedig olyanok, amelyek eddig (2020.12.31.-ig) csak másodfokon léteztek.

Az új törvénymódosítás tehát megváltoztatja a keresetváltoztatás, ellenkérelem-változtatás definícióját, kimondja, hogy csak a jogállítás megváltoztatása és a kereseti kérelem megváltoztatása tekintendő keresetváltoztatásnak, a tényállítás megváltoztatása és a jogi érvelés megváltoztatása nem okoz keresetváltoztatást. A bíróságnak joga van figyelmen kívül hagyni új tény állítását, ha ezeknek a feltételeknek mégsem felel meg, és erről tájékoztatja a felet (ezt a döntést legkésőbb az ítéletben kell indokolni). Így egyszerűsödik a tényállítások előadása, ezek megváltoztatásához már nem kell keresetváltoztatást tartalmazó nyilatkozatot előterjeszteni. Gyakorlatban az engedélyezés iránti kérelemmel együtt kerül beadásra a keresetváltoztatás tartalma is, és a bíróság a feltételek teljesülése esetén fogadja el.

A félnek és a jogi képviselőnek nagy gonddal kell arra ügyelnie, hogy minden releváns tényt előadjon a perfelvételi szak során, mert ha nem teszi meg, akkor az érdemi tárgyaláson ezt már csak akkor tudja pótolni, ha megfelelő indokkal alátámasztja. Azaz, ha a tény később jutott tudomására, később következett be, vagy esetleg a bíróság anyagi pervezetése eredményeként került elő releváns tény. Ezekben az esetekben felhasználhatja, hivatkozhat rá, de egyéb esetben nem, így tehát, ha elfelejt esetlegesen valamit a fél, annak súlyos következményei lehetnek. Az ellenkérelem-változtatásnak szintén akkor van helye az érdemi tárgyalási szakban, ha az (a bármelyik fél által előterjesztett) új tényállítással áll közvetlen okozati összefüggésben, vagy azt a bíróságnak az érdemi tárgyalási szakban kifejtett anyagi pervezetése indokolja.²⁵

²⁴ Pp. 7. § (1) bekezdés 12. pont.

²⁵ Pp. 214.–216. §

Az alábbiakban bemutatott jogesetben is látszik, hogy ha nem megfelelő az indok az új tény elfogadására, akkor a bíróság azt nem veszi figyelembe. Egy megállapodás érvénytelenségéből származó kereset során a felperesnek volt közel ötvenmillió forint követelése az alperessel szemben. A perfelvételi szakban alperes kizárólag azzal védekezett, hogy nincs szó érvénytelenségről, a felperesnek nem jár az az összeg, amit ő ezen a jogcímen igényel. A per érdemi szakaszában alperes viszont már azzal védekezett, hogy közte és felperes között egy megállapodás jött létre, amely alapján egy bizonyos időszakig (2018. december 31.-ig) lezárták a közöttük létrejött jogviszonyokat és megállapodtak abban, hogy az ezt megelőző időszakból semmilyen követelésük nem áll fenn egymással szemben. Ennek jelentősége lett volna, hiszen akkor a felperes nem léphetett volna fel egy korábbi időszakra vonatkozóan a közöttük fennálló jogviszonyból eredő követeléssel. Minekután a perfelvételi szakban az alperes erre nem hivatkozott, a bíróság a per érdemi szakaszában azt mondta, hogy ez meg nem engedett ellenkérelem-változtatásnak minősül. 2021. december 31.-ig ez keresetváltoztatásnak minősült, jelenleg azonban ez tényállítás változtatás, tehát eztényt nem lehetett figyelembe venni. Ennek a következménye az lett, hogy több millió forintot ítélték oda a felperesnek. Az eset alapján jól érzékelhető, hogy igen nagy súlya van annak, hogy előadjuk-e vagy sem azt a tény, ami a kereset elbírálása és a védekezés szempontjából releváns.

2021. január 1-től nem egyszerű annak megítélése sem, hogy egy adott tényállítás megváltoztatása az egyben keresetváltoztatásnak is minősül-e, avagy sem. Elképzelhető, hogy keresetváltoztatást is indukál, illetőleg keresetváltoztatást is von, vagy vonhatna maga után, de lehet, hogy erre nincs lehetőség az eljárási szabályok miatt. Dr. Kovács Ildikó egy szemléletes iskolapéldával mutatta be, hogy hogyan lehet egymástól elhatárolni a tényeket, illetőleg, hogy mi a különbség a tényállítás változtatás és a keresetváltoztatás között a 2021. január 1-től hatályos szabályok szerint. Így például, amikor ráépítésről beszélünk, a felperes azt állítja, hogy az alperes terhére építkezett, de tegyük fel, hogy nem egyedül, hanem az alperessel közösen építkezett. A kereset arra irányul, hogy a bíróság állapítsa meg, hogy az ingatlan valahányad részének tulajdonjogát megszerezte. Ez az ő érvényesített joga, ehhez szükséges egy jogállítás, ami egy, az anyagi rendelkezések közül felhívott, konkrét jogszabályi rendelkezés. Ehhez szükségesek további tényállítások, amelyek meghatározzák az érvényesítendő jogot. Az alap tényállítás, amely közvetlenül megalapozza az érvényesíteni kívánt jogot, ennek megfelelően az, hogy az alperes tulajdonában van a föld és a felperessel közösen erre egy házat építettek. A módosítás előtti szabályok alapján kialakított bírói gyakorlat szerint ennek a tényállításnak a megváltoztatása minősült volna keresetváltoztatásnak.

A 2021. január 1-től hatályos rendelkezések szerint, ha ezeket a tényeket megváltoztatja a fél, az is tényállítás változásnak minősül, csak hogy bekerültek a tényállítás változtatás körébe egyéb tények, amelyek már nem a törvényi tényállási elemek megvalósulását, tehát magát a tényállást merítik

ki, hanem ahhoz szükségesek, hogy a bíróság eljusson arra a következtetésre, hogy ez a törvényi tényállási elem valóban megvalósult. E körben a felperesnek további tényállításokat kell tennie. Az egyszerűség kedvéért tételezzük fel, hogy öt-öt millió forintot fizettek fele-fele arányban, és a tulajdoni arány is ez alapján fog megoszlanı a felek között. Felperesnek kötelessége keresetlevélben megfogalmaznia azt, amivel bizonyítani tudja, hogy valóban ekkora összeggel fektetett be az ingatlanba. Ilyen bizonyíték lehet bankból felvett összeg után egy bankkivonat is. Azonban, ha a per érdemi szakaszában jön rá, hogy mégsem tudja igazolni, hogy valóban rendelkezésére állt a teljes összeg, ezért megváltoztatná tényállítását, miszerint ebből hárommillió forint volt az az összeg, amit ténylegesen ő fizetett ki és a további kétmillió forintot pedig a szüleitől kapta. Kereset ennek ellenére nem változna, hiszen a továbbra is ötmillió forintot investált a beruházásba, de tett egy új tényállítást és erre az új tényállításra tett bizonyítékok köre változott. Erre csak akkor hivatkozhat, ha ez a tény később jutott tudomására, mint a perfelvétel lezárása, mert ha addig nem mondta el, január 1-je után új ténynek fog minősülni, és a bíróság nem fogja megengedni a tényállítás változtatást. A példa alapján jól érzékelhető, hogy nem egyszerű elhatárolni ezeket a kérdéseket sem a bíróságnak, sem a jogi képviselőknek és ennek okán nagyon fontos mind a bíróság, mind a felek számára a perfelvételi eljárás gondos lefolytatása.

Az utólagos bizonyítás alkalmazásának szabályai is változtak. Az utólagos bizonyítás az érdemi tárgyalási szakaszban további bizonyítási indítvány előterjesztését vagy további bizonyíték benyújtását jelenti. Használatának köre bővült, a korábban is szabályozott eseteken kívül (pl. a bizonyíték utóbb keletkezett, vagy a fél arról önhibáján kívül később szerzett tudomást, vagy kereset/ellenkérelem megengedett megváltoztatásának alapjául hivatkozott tény bizonyítására vagy ellenbizonyításra szolgál) akkor is van helye, ha az új tényállítás alátámasztására vagy cáfolatára szolgál.²⁶ Bővült azon keresetváltoztatási esetek köre, amikor nincs szükség a másik fél hozzájárulására vagy a Pp.-ben szabályozott feltételek teljesülésére. Ennek megfelelően a fél *„felemelheti a kereseti követelésének összegét - törvényen alapuló tartás iránti perben, illetve törvényben meghatározott egyéb esetben - a követelésnek a per folyamán esedékessé vált részleteire is, továbbá a fél megváltoztathatja az egymással eshetőleges viszonyban álló több kereset esetén az elbírálás kért sorrendjét és a fél hivatkozhat eltérő vagy további jogi érvelésre is.”*²⁷

Másodfokú eljárásban csak nagyon szűk körben van lehetőség arra, hogy a keresetet megváltoztassuk. E körben a tényállítást akkor lehet megtenni, ha olyan tényre hivatkozunk, amely önhibánkon kívüli okból az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztését követően jutott tudomásunkra vagy következett be, feltéve, hogy az elbírálás esetén ránk nézve kedvezőbb

²⁶ Pp. 220. § (1) bekezdés.

²⁷ Pp. 221. § (1) bekezdés.

ítéletet eredményezett volna.²⁸ Továbbá „ha az elsőfokú bíróság a felekkel előzetesen nem közölte az ítéletben hivatalból figyelembe vett tényt vagy a felektől eltérő jogszabály értelmezését, illetve a kérelemtől jogszabály alapján való eltérési szándékát, a fél a fellebbezésben, a csatlakozó fellebbezésben vagy a fellebbezési ellenkérelemben ezzel összefüggő kereset-, illetve ellenkérelem-változtatással élhet, utólagos bizonyítást ajánlhat fel.”²⁹ Abban az esetben is élhetünk keresetváltogatással, ha a másodfokú bíróság közöl a felekkel általa hivatalból észlelt tényt vagy a felektől és az elsőfokú bíróságtól is eltérő jogértelmezést, illetve a kérelemtől jogszabály alapján való eltérés szükségességét, akkor ebben az esetben is élhetünk keresetváltogatással.

IX. Elektronikus kapcsolattartás

Fontos változás történt az elektronikus kapcsolattartásról szóló rendelkezés tekintetében, amely alapján a tárgyaláson csatolt, csatolandó, kézbesített, és kézbesítendő iratra nem lehet az elektronikus kapcsolattartás szabályait alkalmazni. A Pp. 608. §-a definiálja a kötelező elektronikus kapcsolattartást: „az E-ügyintézési tv. alapján elektronikus úton történő kapcsolattartásra kötelezett minden beadványt kizárólag elektronikusan - az E-ügyintézési tv.-ben és végrehajtási rendeleteiben meghatározott módon - nyújthat be a bírósághoz, és a bíróság is elektronikusan kézbesít a részére, kivéve a tárgyaláson csatolt vagy kézbesíthető iratot, illetve határozatot.”³⁰ A régi Pp. ezen fejezetét úgy értelmezték, hogyha valaki az elektronikus kapcsolattartást választja, vagy elektronikus kapcsolattartásra kötelezett, akkor minden beadványát elektronikus úton köteles benyújtani és a bíróság is elektronikusan kézbesíthet számára. A módosításra azért volt szükség, mert a polgári peres eljárás nem elektronikus eljárás, csak elektronikus kapcsolattartásról van szó. Elektronikus kapcsolattartás akkor merül fel, ha a bíróság és a felek nincsenek egy helyen, tehát beadványokat, határozatokat elektronikusan küldik el egymás részére.

Elsőfokú bíróságok úgy gondolták, hogy a tárgyaláson is érvényesül az elektronikus kapcsolattartás, ezért a felek nem nyújthatnak be semmilyen dokumentumot, nem adhatnak át semmit a bíróságnak, kizárólag elektronikus formában van erre lehetőségük. Ez odáig fajult egy példaként elhangzott esetben, hogy az ügyvédtől az ügyvédi meghatalmazást nem fogadták el. A Pp. előírja, hogy ha a bíróság a tárgyalást a határozat kihirdetésére elhalasztja, akkor az ítéletet nyomban kézbesíteni kell. Nem lehet az elektronikus kapcsolattartás szabályait alkalmazni abban az esetben, hogyha az nem értelmezhető. Márpedig a tárgyaláson ez nem értelmezhető, mert a bíróság és a felek egyidejűleg vannak jelen, nincsenek távol, nem merül fel az a szó, hogy kapcsolattartás. Ennek megfelelően a tárgyaláson teljesítendő eljárási cselekmények esetén nem lehet az elektronikus kapcsolattartási formát alkalmazni.

²⁸ Pp. 373. § (2) bekezdés.

²⁹ Pp. 373. § (4) bekezdés.

³⁰ Pp. 608. § (1) bekezdés.

X. Felülbírálati jogkör

A módosítás érintette a másodfokú bíróságok felülbírálati jogkörét is, amelyet az ítélet elleni fellebbezések során alkalmaznak. A Pp. a 369. §-ban akként rendelkezik, hogy:

„(1) A másodfokú bíróság felülbírálhatja az elsőfokú bíróság eljárásának szabályszerűségét.

(2) A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletével együtt felülbírálhatja az elsőfokú bíróságnak azt a végzését is, amelyet ítéletében indokolt, vagy amely az ítélettel szembeni fellebbezésben támadható.

(3) A másodfokú bíróság felülbírálhatja az elsőfokú bíróság ítélete anyagi jognak való megfelelését. Az anyagi jogi felülbírálat során

a) a bizonyítás eredményét okszerűtlennek minősítheti, és ennek alapján a tényállást módosíthatja, kiegészítheti,

b) a fél által az első- vagy másodfokú eljárásban hivatkozott tény megállapítására bizonyítást folytathat le, és annak alapján a tényállást módosíthatja, kiegészítheti,

c) a megállapított tényekből az elsőfokú bíróságtól eltérő jogi következtetést vonhat le, a megállapított tényeket másként minősítheti,

d) jogszabálysértés megállapítása nélkül is felülmérlegelheti az elsőfokú bíróságnak az anyagi jogszabályok szerinti mérlegelési jogkörben hozott döntését,

e) határozhat olyan kérdésben, amelyben az elsőfokú bíróság nem tárgyalt, illetve nem határozott.

(4) A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének, illetve eljárásának az anyagi pervezetéssel összefüggő részét csak az anyagi jogi felülbírálat részeként vizsgálhatja és minősítheti, úgy, hogy egyúttal köteles elvégezni a saját anyagi jogi álláspontja szerint helyes anyagi pervezetést és az ezzel összefüggő intézkedéseket megtenni.”³¹

A módosítás előtt mind a felek és jogi képviselők, mind a bíróságok számára problémát generált a gyakorlatban, hogy Pp. a 371. §-ban előírta a felülbírálati jogkör pontos megjelölését.³² E rendelkezés nehezen volt értelmezhető, ugyanis a jogalkotó megpróbálta a fentebb idézett 369. § 5 pontjába besorolni, hogy tulajdonképpen mit csinál a másodfokú bíróság. E megoldás nem túl célszerű, hiszen a felsorolt pontoknak a másodfokú bíróság nem tud megfelelni, ugyanis nem lehetséges minden esetben az ott meghatározottak szerint döntést hozni, nem kategorizálható ennek megfelelően a másodfokú döntés. A Pp. egészen 2020. december 31-ig azt várta el a felektől, hogy pontosan a 369. § (3) bekezdés a), b), c) és d) pontjának megfelelően mondják meg, hogy milyen felülbírálati jogkör gyakorlását kéri a másodfokú bíróságtól, emellett jelöljék meg, hogy milyen okból tartják jogszabálysértőnek az elsőfokú bíróság ítéletét és ezekhez a keretekhez a másodfokú bíróság mindenben kötve volt.

³¹ Pp. 369. §

³² Pp. 370. § (1) bekezdés c) pont. (Időállapot: 2020. 04. 01. – 2020. 12. 31.)

A legtöbb probléma a fellebbezésekben merült fel, többek között azért, mert általában nem jelöltek meg felülbírálati jogkört, vagy megsértett jogszabály helyet, így szinte mindent vissza kellett adni hiánypótlásra, amely gyakran a per elhúzódását eredményezte. Emiatt olyan ügy is előfordult, hogy a fél úgy jelölte meg a megsértett jogszabály helyet, hogy „Pp. 1.§ - 633.§”, hogy nehegy véletlenül hibázzon. A felülbírálati jogkörről szóló rendelkezések olyan keretek közé szorították a másodfokú bíróságot, amely teljesen formálissá tette, vagy tehetett volna az ítélezést, amennyiben e rendelkezéseket szigorúan értelmezték volna a bíróságok. Sok bíróság már akkor elfogadta a fellebbezést, ha a fél megjelölte, hogy az ítélet anyagi felülbírálatát, tehát az érdemi döntés felülbírálatát kéri. Ugyanakkor ez nem volt általánosan elfogadott álláspont, ami azt mutatja, hogy ha nagyon formálisan értelmezzük a Pp.-t, akkor az egész ítélet formálissá válik, amelynek következménye továbbá a joggyakorlat szigorodása is.

Erre volt példa az az eset, amikor másodfokon a bíróság egy ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletének tényállását egy mondattal kiegészítette, amely tényállás/tény teljesen nyilvánvalóan az elsőfokú eljárásban is rendelkezésre álló mindenki számára ismert tény volt, de az elsőfokú bíróság ennek nem tulajdonított akkora jelentőséget. Másodfokon kiegészítették az elsőfokú bíróság ítéletének tényállását ezzel az egy mondattal, a pereszes fél megváltoztatást kért és emiatt a bíróság meg is változtatta az ítéletét. A tényállás-változtatás során a másodfokú bíróság egyetértett azzal, hogy téves az elsőfokú ítélet. A fellebbezés mellett döntött és annak helyt adott. A felülvizsgálati eljárásban eljáró Kúria viszont hatályon kívül helyezte a másodfokú bíróság ítéletét, és az elsőfokú bíróság döntését helybenhagyta. Arra hivatkozott, hogy a másodfokú bíróságnak nem lett volna lehetősége arra, hogy az elsőfokú bíróság ítéletének tényállását kiegészítse, mert a fél a fellebbezésében tényállás kiegészítést nem kért, a tényállást nem sérelmezte, ezért a másodfokú bíróság felülbírálati jogköre nem terjedt ki arra, hogy a tényállást felülbírálja.

2021. január 1-től azonban már nem kell megjelölni a felülbírálati jogkört, így nyilvánvalóan a másodfokú bíróság ehhez nincs kötve, elegendő a megsértett jogszabály helyet megjelölnie. Emellett a fellebbezésben elég annyit megjelölni, hogy az elsőfokú ítélet kifogásolt rendelkezését vagy részét a másodfokú bíróság mennyiben és milyen okból változtassa meg, vagy helyezze hatályon kívül. Ezen felül meg kell hivatkozni azt az anyagi, illetve eljárási jogszabálysértést, amelyre a fellebbező a fellebbezését alapítja. A módosított rendelkezés tág teret biztosít a másodfokú bíróság számára, annak meghatározása tekintetében, hogy milyen körben és korlátok között gyakorolja felülbírálati jogát.

XI. Záró gondolatok

A kerekasztal-beszélgetés előadói, Dr. Kovács Ildikó és Dr. Gyöngyösiné dr. Antók Éva a módosítások ismertetése során törekedtek a legfontosabb változásokat a gyakorlatban felmerülő

kérdések megvilágításával, gyakorlati példákkal kiegészítve, a hallgatók számára is élvezetes és érthető módon bemutatni. Az előadás során rávilágítottak arra, hogy az új, novelláris módosítás során bevezetett rendelkezések milyen formában könnyítik meg a perindítást, milyen módon teszik rugalmasabbá a perfelvételi szakot és csökkentik az adminisztrációs terheket, azonban a bemutatott módosításokon túl a Novella még számos új részletszabályról is rendelkezik.